

VALODU PRASMES IETEKME

uz ekonomiski aktīvo iedzīvotāju dzīves kvalitāti

Sociolingvistiskā pētījuma kopsavilkums

Rīga, 2006

 TALSU TIPOGRĀFIJA

Data Serviss. *Valodu prasmes ietekme uz ekonomiski aktīvo iedzīvotāju dzīves kvalitāti : sociolingvistiskā pētījuma kopsavilkums.*
Rīga : Talsu tipogrāfija, 2006. 32 lpp.

Pētījumu pēc Valsts valodas aģentūras pasūtījuma
izstrādājusi pētījumu un konsultāciju firma „Data Serviss”

Korektore Malda Lore
Izdevuma dizaina un maketa autore Vanda Voiciša

© VVA, 2006
© Data Serviss, 2006

Iespiests **TALSU TIPOGRĀFIJA**

ISBN 9984-9836-5-X

Valodas vide Latvijā	4
Kā valodu prasme ietekmē darbinieku vērtību un atalgojumu darba tirgū?	5
Vairākumu apmierina apkalpošanas valoda	5
Valodu prasmes vērtība	7
Izvēle valodu krustcelēs	9
Vajadzība iemācīs?	11
Pētījuma organizācija	15
PIELIKUMI	
1. pielikums	
Valodas vides atbilstība iedzīvotāju valodu prasmei	16
2. pielikums	
Valodu prasmes dažādās ekonomiski aktīvo iedzīvotāju grupās	17
3. pielikums	
Latviešu un krievu valodas prasmes atšķirības Latvijas reģionos	32

Valodas vide Latvijā

Latvijai ir senas vēsturiskas saiknes ar Vāciju, Poliju, Zviedriju un Krieviju. Īpaši lielu ietekmi atstājis XX gadsimts, kurā Latvija nozīmīgi ilgu laiku bija gan cariskās Krievijas impērijas daļa, gan neatkarīga Eiropas valsts, gan padomju okupācijas un ļoti intensīvas darbaspēka migrācijas skarta teritorija bez suverēnas valsts statusa.

Valsts iedzīvotāju vairākumam (58%) dzimtā ir latviešu valoda, 38% – krievu un 4% – kāda cita valoda¹. Puse Latvijas iedzīvotāju dzīvo septiņās lielākajās Latvijas pilsētās. Šajā pilsētnieku kopumā latviešu valoda ir dzimtā 40%, krievu valoda – 55% un cita valoda – 5% iedzīvotāju². Nozīmīgākās sociolingvistiskās funkcijas Latvijā pašlaik veic latviešu, krievu un angļu valoda, kas ir reāli konkurējoši spēki ar atšķirīgu globālo un reģionālo ekonomisko vērtību.

Latvijā ir dinamiska valodas vide, kurā arī pašlaik notiek straujas valodu prasmes pārmaiņas:

- pēc tautskaites datiem⁴ 1989. gadā latviešu valodu prata 23% Latvijas minoritāšu pārstāvju, bet 2000. gadā – jau 53%³;
- pēc statistikas datiem 1996./1997. mācību gadā angļu valodu apguva 58% vispārizglītojošo skolu skolēnu, bet 2005./2006. gadā – jau 93%.

Latvijas valodas politikas pamatprincipi ietver ideju par valodu koeksistenci un valodu juridisko hierarhiju ar valsts valodas prioritāti. Valsts garantē iespēju saglabāt, attīstīt un noteiktās funkcijās lietot Latvijas minoritāšu valodas⁵.

¹ LR Centrālās statistikas pārvaldes datubāzes [skatīts 2006-11-24]. Pieejams: <http://test.csb.gov.lv:8080/dialog/varval.asp?ma=01-06&ti=ledz%EEvot%E2ju+dzimt%E2+valoda+un+citu+valodu+prasmes&path=.../Database/tautassk/2000.gada%20tautas%20skait%EEF0anas%20rezult%E2ti%20%EESum%E2/&search=VALODU+PRASME&lang=16>

² Sīkāk par krievu un latviešu valodas prasmes atšķirībām Latvijas reģionos sk. 3. pielikumu.

³ Valsts valodas politikas pamatnostādnes 2005.–2014. gadam. Rīga, 2005, 9. lpp. [skatīts 2006-11-23]. Pieejams: http://www.valoda.lv/doc_upl/VVA.pdf

⁴ LR Centrālās statistikas pārvaldes datubāzes [skatīts 2006-11-24]. Pieejams: <http://test.csb.gov.lv:8080/DATABASE/ledzsoc/lkgad%20statistikas%20dati/lzglitiba%20un%20zinatne/lzglitiba%20un%20zinatne.asp>

⁵ Valsts valodas politikas pamatnostādnes 2005.–2014. gadam. Rīga, 2005, 12. lpp. [skatīts 2006-11-23]. Pieejams: http://www.valoda.lv/doc_upl/VVA.pdf

Kā valodu prasme ietekmē darbinieku vērtību un atalgojumu darba tirgū?

Kā praksē tiek īstenoti valodu juridiskās hierarhijas un koeksistences principi? Vai iedzīvotājs bez vairāku valodu prasmes Latvijā tiek apkalpots saprotamā valodā? Cik liels ir pieprasījums pēc darbiniekiem, kuri prot sazināties vairākās valodās un ikdienā nodrošina patērētājiem valodas izvēles iespēju? Vai darba tirgus stimulē valodu apguves vajadzību? Kā Latvijas iedzīvotāji paši vērtē savu valodu prasmi un valodu apguves iespējas? To sociolingvistiskā pētījumā „Valodu prasmes ietekme uz ekonomiski aktīvo iedzīvotāju dzīves kvalitāti” 2005. gada novembrī noskaidroja Valsts valodas aģentūra sadarbībā ar pētījumu un konsultāciju firmu „Data Serviss”. Reprezentatīvā izlasē tika aptaujāti 1060 ekonomiski aktīvie iedzīvotāji – strādājošie vai aktīvi darba meklētāji (tai skaitā 593, kuri ģimenē runā latviešu valodā, un 467, kuri ģimenē runā krievu vai kādā citā valodā).

Vairākumu apmierina apkalpošanas valoda

Valodas vidi publiskajā telpā pārsvarā nosaka ikdienas komunikācija starp patērētājiem un uzņēmumu darbiniekiem. Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji šajā komunikācijā pārmaiņus atrodas gan vienā, gan otrā pusē, jo piedāvā un paši izmanto dažādus pakalpojumus, kā arī sniedz un saņem informāciju. Savstarpēja sapratne ir viens no būtiskiem apkalpošanas kvalitātes kritērijiem.

Pētījums liecina, ka ekonomiski aktīvo iedzīvotāju vairākums jūtas ērti patērētāju (pircēju, klientu apmeklētāju) lomā, jo ikdienā lietotās valodas vairākumam ir saprotamas:

- valodu lietošanu Latvijā 78% respondentu vērtē kā pilnībā vai drīzāk atbilstošu viņu vajadzībām un/vai ērtībām;
- 13% uzskata, ka valodu lietošana drīzāk neatbilst viņu vajadzībām un/vai ērtībām;
- 2% valodu lietošanu vērtē kā viņu vajadzībām un/vai ērtībām pilnīgi neatbilstošu;
- 7% bija grūti novērtēt valodu lietošanas atbilstību viņu vajadzībām un/vai ērtībām.

Vairākumu apmierina apkalpošanas valoda

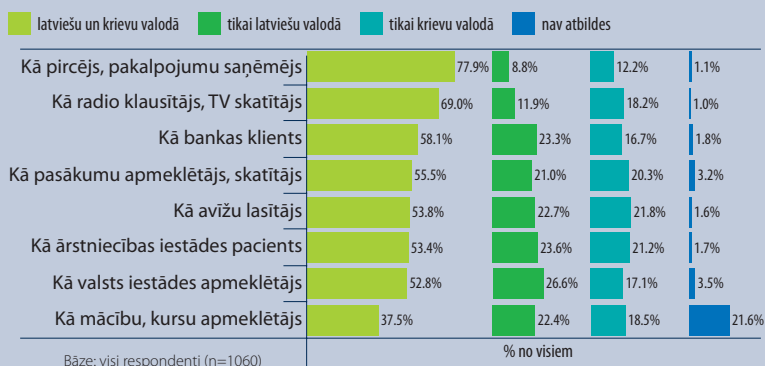
12% aptaujāto ekonomiski aktīvo iedzīvotāju atzīst, ka valodu neprasme apgrūtina saziņu un rada neapmierinātību ar esošo valodas vidi (sk. 8.attēlu 1.pielikumā). Biežāk ar valodas vidi Latvijā ir neapmierināti vienas valodas pratēji, kuri arī vienkāršākajās sadzīves situācijās – iepērkoties vai skatoties TV – informāciju spēj uztvert tikai krievu vai tikai latviešu valodā. Tomēr neapmierināto skaits ir mazāks par vienas valodas pratēju skaitu, jo:

- vairāku valodu pratēji cenšas izskaidrot informāciju saprotamā valodā;
- Latvijā ir reģioni, kuros vienas valodas prasme ir pietiekama ikdienas vajadzību apmierināšanai.

Latviešu valodas kā vienīgās valodas pratēji biežāk sastopami Kurzemes un Vidzemes lauku apdzīvotajās vietās. Krievu valodu kā vienīgo saziņas valodu lieto 19% Latgales un 14,5% Rīgas un Rīgas rajona iedzīvotāju.

Brīvi sazināties par darba jautājumiem latviski nespēj 12,1% un krieviski – 9,5% ekonomiski aktīvo Latvijas iedzīvotāju. Iepriekšējos gados valodu prasme ir izveidojusies tā, ka 90,1% ekonomiski aktīvo iedzīvotāju bez grūtībām saprot pircējiem krieviski adresēto informāciju, bet latviski sniegto – 86,7%. Krievu valodas prasme ir vairāk izplatīta, tomēr tā ir virspusēja. Latvieši bez grūtībām biežāk spēj saprast pircējiem un TV skatītājiem adresētu informāciju krievu valodā, bet sarežģītākās situācijās – lasot laikrakstus, apmeklējot banku, ārstniecības iestādi vai mācību kursus, 22–24% ekonomiski aktīvo iedzīvotāju būtu grūti uztvert informāciju krievu valodā. Latviešu valodas sapratne šādās situācijās radītu grūtības 17-22% ekonomiski aktīvo iedzīvotāju (sk. 1. attēlu).

1. attēls. Iedzīvotāju spēja konkrētā situācijā bez grūtībām saprast informāciju

Data Serviss 2005

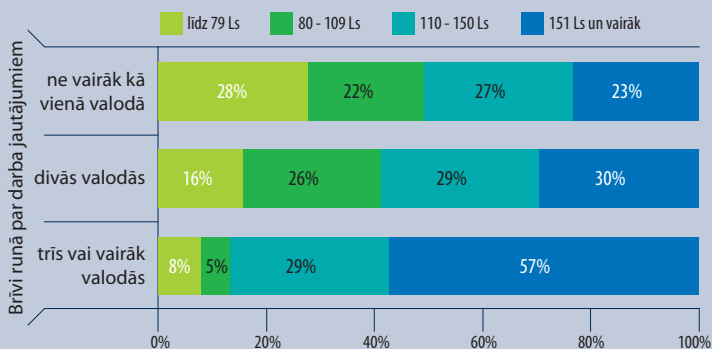
Valodu prasmes vērtība

Samērā augstā apmierinātība ar valodas vidi liecina, ka konkurence liek Latvijas uzņēmumiem rūpēties par patērētāju ērtībām. Apkalpošana biežāk tiek uzticēta darbiniekiem ar labu latviešu un krievu valodas prasmī, lai klientiem piedāvātu valodas izvēles iespēju. Tieši valodu prasme lielā mērā nodrošina uzņēmumu konkurētspēju. Kā šī prasme tiek materiāli atalgota Latvijas darba tirgū?

Pētījumā konstatēts, ka viszemākie ienākumi pašlaik ir tiem ekonomiski aktīvajiem cilvēkiem, kuri darba jautājumos prot sazināties tikai vienā valodā (sk. 2. attēlu). Vairāku valodu (un īpaši latviešu valodas) prasmju trūkums liedz ieņemt labāk atalgotus amatus, kuros nepieciešama sazināšanās ar klientiem, uzņēmuma darījumu partneriem un valsts struktūrām.

2. attēls. Valodu prasme darba jautājumos un ienākumi uz vienu ģimenes locekli mēnesī

Bāze: visi respondenti (n=1060)

Data Serviss 2005

Valodu neprasme zināmā mērā traucē arī brīvu darba nozares izvēli, jo valodas vide dažādās nozarēs ir atšķirīga. Krievu valoda dominē tehniskās nozarēs (rūpniecībā, transportā), kur darba specifiskas dēļ strādājošie biežāk sazinās nevis ar klientiem, bet ar citiem uzņēmuma darbiniekiem. Krievu valoda dominē arī sadzīves pakalpojumu jomā (frizētavās, salonos) – iespējams, tas saistīts ar darbaspēka pāriešanu no likvidētajām rūpniecām uz pakalpojumu sfēru. Savukārt latviešu valoda biežāk nekā krievu valoda tiek lietota juridisko pakalpojumu jomā un dominē lauksaimniecības nozarēs.

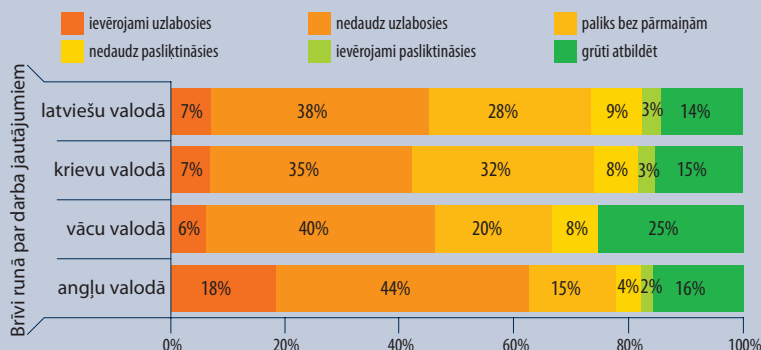

Valodu prasmes vērtība

Darbinieki ar labu latviešu un krievu valodas prasmi uzņēmumos nodrošina pietiekami augstu ikdienā nepieciešamo apkalpošanas līmeni, kas apmierina vienas valodas pratējus. Tomēr latviešu un krievu valodas pratējiem darba samaksa pašlaik samērā nedaudz atšķiras no vienas valodas pratēju darba samaksas. Tas saistīts ar valodu prasmes pieprasījuma un piedāvājuma līdzsvaru. Vajadzība sazināties ar klientiem latviešu un krievu valodā ir tikai 53% strādājošo – pārējie darbā reti tiekas ar klientiem un apmeklētājiem. Tajā pašā laikā valodu prasmes piedāvājums ir pietiekami liels – gandrīz puse (48%) Latvijas ekonomiski aktīvo iedzīvotāju brīvi saprot teikto, runā, lasa un raksta gan latviešu, gan krievu valodā.

Darbinieku materiālos ienākumus būtiski palielina trešās valodas prasme. Trešā visbiežāk ir angļu valoda. Nepieciešamība darbā runāt, lasīt vai saprast angļu valodā teikto pašlaik ir trešdaļai darbinieku, kuri strādā ar uzņēmuma klientiem Latvijā vai ārzemēs. Prasme brīvi lietot angļu valodu darbā rada lielāku drošības izjūtu par nākotni (sk. 3. attēlu, 8lpp.). Tas liecina, ka angļu valodas prasme intuitīvi saistās ar darbību starptautiskā mērogā un ar zināmu prestiža stāvokļa simbolizējumu.

3. attēls. Kā, pēc Jūsu domām, kopumā mainīsies Jūsu dzīves kvalitāte tuvākā gada laikā

Bāze: visi respondenti (n=1060)

Data Serviss 2005

Valodu prasmes sniegto ieguvumu dēļ lielākā daļa (63%) ekonomiski aktīvo Latvijas iedzīvotāju vēlētos apgūt kādu valodu vai uzlabot tās prasmi. Kopumā varam secināt, ka valodu apguve Latvijā notiek lēnāk, nekā iedzīvotāji to vēlētos. Pētījums liecina, ka apstākļi ļauj mācīties valodu tikai 46% gribētāju, turpretim 54% mācībām neatliek līdzekļu vai brīva laika.

Izvēle valodu krustcelēs

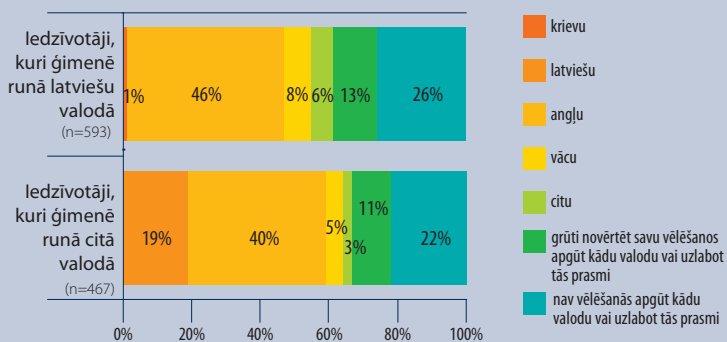
Valodu prasme līdzīgi datorprasmei nosaka iespējas amatu un darba pienākumu sadalē un sasniedzamos karjeras veidošanas līmeņus:

- vienas valodas prasme biežāk saistās ar noslēgtāku komunikāciju uzņēmuma iekšienē un darbu izpildi kādā tehniskā jomā vai lauksaimniecībā;
- latviešu un krievu valodas prasme paver papildu iespējas darboties uzņēmuma ārējo sakaru līmenī – apkalpot klientus un risināt jautājumus ar uzņēmuma partneriem Latvijā;
- latviešu, krievu un angļu valodas prasme sniedz iespēju darboties arī uzņēmuma starptautisko sakaru līmenī, izprotot gan ražošanas, gan klientu apkalpošanas, gan uzņēmuma ārējo attiecību jautājumus Latvijā un ārzemēs.

Latvijā retāk var sastapt cilvēkus ar divu darba valodu prasmi, no kurām viena ir angļu valoda. Jāpiebilst, ka laba angļu un latviešu vai angļu un krievu valodas prasme ir nepietiekama, lai brīvi darbotos uzņēmuma ārējā komunikācijā vietējā un starptautiskā līmenī – šajā gadījumā rodas grūtības izprast to klientu daļu, kura nerunā angļiski un vāji pārvalda latviešu vai krievu valodu. Plašākas iespējas un lielāka vērtība darba tirgū pašlaik ir triju valodu pratējiem.

Pētījums liecina, ka ekonomiski aktīvie iedzīvotāji neatkarīgi no ģimenē lietotās valodas visvairāk vēlas apgūt angļu valodu (sk. 4. attēlu). Cilvēkiem, kuri ģimenē nerunā latviski, bieži visaktuālākā ir latviešu valodas apguve, jo tā paver plašākas iespējas darba tirgū. Latviešiem pašlaik ir lielāka orientācija uz Eiropas Savienības tautu valodām un tikai 1% vēlas attīstīt nepietiekamo krievu valodas prasmi.

4. attēls. Kuru valodu visvairāk vēlētos apgūt vai uzlabot tās prasmi

% no attiecīgās grupas

Data Serviss 2005

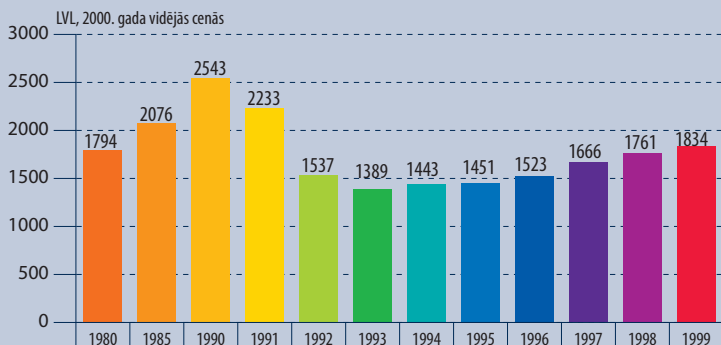

Izvēle valodu krustcelēs

Krieviem valodu apgūšana kopumā izrādījās aktuālāka, jo ir būtiska vēlme apgūt pakalpojumu sniegšanā un vietējo uzņēmumu vadīšanā nepieciešamo latviešu valodu. Turpretim daudziem latviešiem krievu valodas prasme pašlaik ir atbilstoša sarukušajām darba tirgus prasībām. Interesi par krievu valodas padziļinātu apgūšanu mazina lietojuma nepieciešamības trūkums – ir samazinājies nodarbināto skaits rūpniecībā un tehniskās ražošanas nozarē mazāk saista strādājošo uzmanību.

Rūpniecībā un tehniskajās nozarēs dominējošajai krievu darba valodai bija pieprasījums uzņēmumos, kuri ražoja preces galvenokārt padomju pircējiem ārpus Latvijas. Pēc 1990. gada ražošana ārējam tirgum būtiski saruka. Saruka arī Latvijā saražoto gala produktu un pakalpojumu kopējā vērtība, kuru raksturo iekšzemes kopprodukts (sk. 5. attēlu). Tikai 1999. gadā šis ekonomikas rādītājs atkal sasniedza 1980. gada līmeni.

5. attēls. Latvijas iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju

LR Centrālās statistikas pārvaldes dati

Vajadzība iemācīs?

Ekonomikai aktivizējoties, darbaspēka pieprasījums atkal pieaug tirdzniecībā, celtniecībā, transportā un citās nozarēs. Ja šis pieprasījums netiks apmierināts, kavēsies uzņēmumu attīstība. Ja vajadzības spiesti uzņēmumi pieaicinās darbaspēku no citām valstīm, tas noteikti ietekmēs valodu lietojumu Latvijā. Atklāts paliek jautājums par to, kā uzņēmumiem vajadzīgie ārzemnieki iekļausies valodas vidē.

Valodu apgūšanā ļoti būtiska ir izglītības sistēmas loma. Skola un augstskola pēdējos gados efektīvi palīdz apgūt latviešu, krievu un angļu valodu, sagatavojot darba tirgum konkurētspējīgu jaunatni. Pētījumā savu valodu prasmi visaugstāk novērtēja jaunieši:

- 18-25 gadu vecuma grupā 19% spēj bez grūtībām lasīt darba informāciju trijās un vairāk valodās;
- 26-35 gadu vecuma grupā to spēj 10,4%;
- 36-45 gadu vecuma grupā – tikai 2,4%;
- 46-60 gadu grupā – 8,5%;
- grupā virs 60 gadiem – 6%.

No pētījumā izteiktajiem valodu prasmes vērtējumiem var secināt, ka

- valodu mācīšanas kvalitātē Latvijā gadu gaitā ir vērojamas būtiskas svārstības,
- zemāka valodu mācīšanas kvalitāte bijusi iedzīvotājiem vecumā no 36 līdz 45 gadiem,
- savā laikā valodu mācībā iekavēto grūti atgūt turpmākajā darba dzīvē.

Bez īpašas mācīšanās ir sarežģītāk apgūt valodu, kuru cilvēks reti lieto ikdienā. Tāpēc tiem, kam skolas un studiju gadi jau pagājuši, ir grūtāk apgūt angļu valodu, lai ar šīs valodas prasmi celtu savu konkurētspēju darba tirgū. Daļai cilvēku no krieviski runājošām ģimenēm ir grūtības attīstīt latviešu valodas prasmi, ja krieviskā valodas vide darbā un klientu valodai pieskaņotā apkalpošana ārpus darba joprojām ierobežo iespējas praktizēties latviešu valodas lietošanā. Arī ekonomiski aktīvajiem cilvēkiem no latviskajiem lauku rajoniem būs grūti integrēties lielpilsētu darba tirgū, kurā joprojām ir vajadzība pēc krievu valodas prasmes.

Vajadzība iemācīs?

Pētījuma dati liecina, ka ikdienas saziņā valda pretimnākoša attieksme pret valodas nepratējiem – tie, kuriem valodu prasme ir labāka, parasti pieskaņojas latviešu vai krievu valodas nepratēju iespējām. Jāpiebilst, ka līdzīgi bieži pieskaņojas gan krievi, gan latvieši. Valda uzskats, ka šāda pieskaņošanās padara sazināšanos ērtāku un palīdz ietaupīt laiku.

Tomēr pētījuma dati liecina arī par to, ka sabiedrībai kopumā nav lielas intereses par valodas vides attīstības iespējām. Tie, kuriem valodu prasme personiski vairs nerada grūtības, maz interesējas par to, vai valodu nepratējiem ir iespējas uzlabot savas prasmes. No pētījuma izriet, ka valodas nepratēji bieži mēģina pievērst plašāku uzmanību savam stāvoklim, bet nerod atsaucību un tāpēc ir spiesti pārspriest šo tēmu savā lokā.

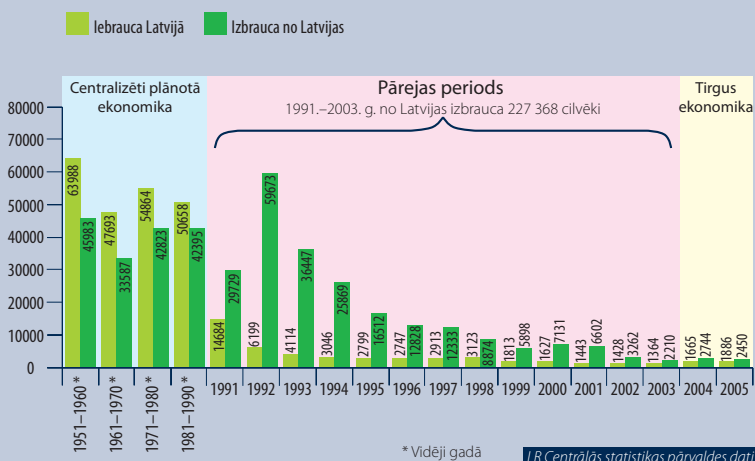
Valodas vides attīstības izpratne kļūst aktuāla pēdējā laikā, kad plašsaziņas līdzekļos aizvien biežāk tiek apspriests darbaspēka trūkums Latvijā un ārzemju viesstrādnieku izmantošanas iespējas. Pēdējo 50 gadu pieredze liecina, ka pašplūsmā atstāta valodas apguve ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem rada noslogojuma sajūtu. Arī pašlaik pārmaiņas valodas vidē ir straujas, spēki tiek veltīti vairāku valodu prasmes attīstībai. Objektīvu apstākļu dēļ dažās iedzīvotāju grupās var pieaugt neapmierinātība ar valodas vidi, ja tā nesniegs pietiekamas izaugsmes un labklājības izredzes. Valodu nepratēji var nokļūt „slēgtā aplī”: valodu neprasmes dēļ tiek piedāvāts zemāks atalgojums, tāpēc jāuzņemas lielāka darba slodze un valodu apguvei pietrūkst naudas vai laika, karjera neveidojas un atalgojums nepieaug.

Pētījums apliecina, ka ekonomiski aktīvajiem Latvijas iedzīvotājiem ir vēlme apgūt valodas. Tomēr to apguvei, tāpat kā datorprasmes vai auto vadīšanas prasmes apguvei, nepieciešami resursi – laiks, līdzekļi, iemaņu praktiskas nostiprināšanas iespējas.

Lai labāk izprastu saikni starp darba tirgus veidošanos un attieksmi pret valodu prasmī, ielūkosimies Centrālās statistikas pārvaldes datos. Tie liecina, ka Latvijā jaunceltajiem uzņēmumiem no 1951. līdz 1990. gadam hroniski pietrūka vietējā darbaspēka. Atsaucoties uz darbaspēka pieprasījumu, uz dzīvi Latvijā ik gadu pārcēlās 50–60 tūkstoši cilvēku (sk. 6. attēlu) – apmēram 2,3% no Latvijas iedzīvotāju kopskaita.

6. attēls. Iedzīvotāju starpvalstu ilgtermiņa migrācija

Tik intensīvas ieeļošanas rezultātā četrdesmit gados Latvija kļuva par „jaunapdzīvotu” zemi, ja vien tajā pašā laikā nebūtu arī pretējas darbaspēka plūsmas – ik gadu no Latvijas aizbrauca 1,7% no iedzīvotāju kopskaita. Ieceļotāju vairākumam veidojās īslaicīga saikne ar Latviju, tāpēc latviešu valoda palika sveša. Šādos apstākļos pielāgoties varēja vienīgi latvieši, cenšoties apgūt krievu valodas prasmi.

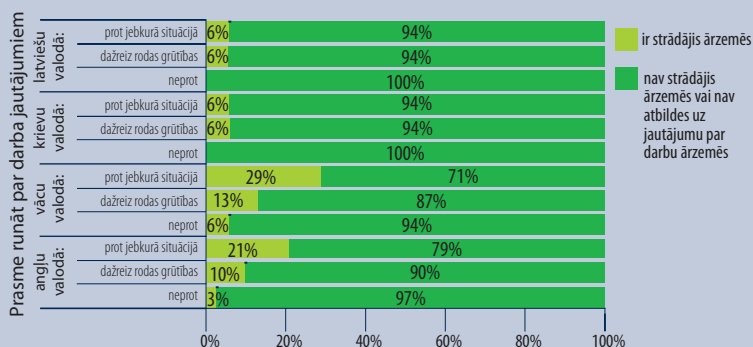
Pēc 1991. gada iebraucēju un aizbraucēju ilgtermiņa migrācijas plūsmas pakāpeniski saruka. Kā redzams grafikā, arī pēc iestāšanās Eiropas Savienībā ilgtermiņa migrācija ir samērā neliela – ārzemēs strādājošie Latvijas iedzīvotāji nav noskaņoti uz pastāvīgu dzīvi ārpus Latvijas. Statistikas dati par ilgtermiņa migrāciju liecina, ka darba tirgus procesos iestājies jauns posms. Pēc pārejas periodā dominējušās prombraukšanas darbaspēka pieprasījums Latvijā atkal ir aktuāls. Pēdējos gados darbaspēka trūkums kļuvis par vienu no lielākajiem apgrūtinājumiem Latvijas uzņēmumu attīstībā un, iespējams, darba devēju pielaidīgākā attieksmē pret latviešu valodas nepratējiem.

Vajadzība iemācīs?

Plašsaziņas līdzekļos tiek aplūkota iespēja aicināt uz Latviju viesstrādniekus. Šāda risinājuma izvēle valodas vidi padarītu vēl dinamiskāku un grūtāk prognozējamu. Jaunos apstākļos būtu grūtāk īstenot valodu koeksistences un valsts valodas hierarhijas ideju. Lielāku slodzi uzņēmumu komunikācijā nāktos uzņemties valodu pratējiem, kuriem būtu jānodrošina kvalitatīva apkalpošana viesstrādniekiem saprotamā valodā. Iespējams, ka neapmaksāts slodzes pieaugums palielinātu valodu pratēju aizplūšanu uz ārvalstu darba tirgiem. Pētījums liecina, ka ekonomiski aktīvie iedzīvotāji, kuriem ir labas angļu vai vācu valodas zināšanas, arī pašlaik biežāk dodas strādāt uz ārzemēm. Tādējādi Latvija zaudē darbaspēku, kura izglītošanā ieguldīti līdzekļi (sk. 7. attēlu).

7. attēls. Valodu prasme un tās saistība ar darba iespējām ārzemēs

Bāze: visi respondenti (n=1060)

Data Serviss 2005

Pētījuma organizācija

Aptaujas jautājumi kā atsevišķa sadaļa tika iekļauti kārtējās *Data Serviss* ikmēneša aptaujās 2005.gada oktobrī un novembrī.

Informācija ir iegūta, veicot tiešās intervijas respondentu dzīvesvietās pēc nejaušā soļa (*random route*) metodes. Respondentu atlase mājsaimniecībā veikta pēc Kiša (*Kish*) metodes. Aptauja tika veikta 15 Latvijas rajonos:

- Rīgā, Rīgas rajonā;
- Vidzemē – Gulbenes, Valmieras, Limbažu rajonā;
- Kurzemē – Talsu, Liepājas, Ventspils, Saldus rajonā;
- Zemgalē – Jelgavas, Bauskas, Tukuma, Jēkabpils rajonā;
- Latgalē – Rēzeknes, Balvu, Daugavpils rajonā,

proporcionāli iekļaujot gan rajonu centru, gan citu pilsētu un lauku mājsaimniecības. Šāda atlase ļauj vispārināt rezultātus un attiecināt tos uz visas Latvijas iedzīvotājiem.

Kopējais intervijas ilgums par valodu jautājumiem – 12 minūtes.

Pētījums tika veikts no 14.10.2005. līdz 24.10.2005. un no 14.11.2005. līdz 24.11.2005.

Intervijas veica 56 speciāli instruēti un pieredzējuši intervētāji, kuru darbu kontrolēja un pārbaudīja 16 reģionālie koordinatori.

Anketas sadaļā par valodas jautājumiem tika izmantots atlasē jautājums „Vai Jūs pašlaik strādājat?”. Interviju turpināja tikai ar tiem cilvēkiem, kuri strādāja vai meklēja darbu. Kopumā šiem nosacījumiem atbilda 832 anketas oktobra aptaujā un 228 anketas novembra aptaujā. Tādēļ valodas pētījuma datu masīvā iekļautas un analizētas 1060 anketas.

	Skaitis	%
Strādā	919	86
Nestrādā, bet meklē darbu	141	14

Kopumā mērķa grupa – ekonomiski aktīvi iedzīvotāji – veido 80% no Latvijas iedzīvotājiem vecumā no 18 līdz 74 gadiem.

Aptaujas anketas izstrādi un aptaujas datu analīzi veica pētījuma izstrādes darba grupa *Data Serviss* vecākā analītiķa **Viestura Āboliņa** un **Intas Mieriņas** vadībā sadarbībā ar Valsts valodas aģentūras projektu vadītāju **Vinetu Ernstsoni**.

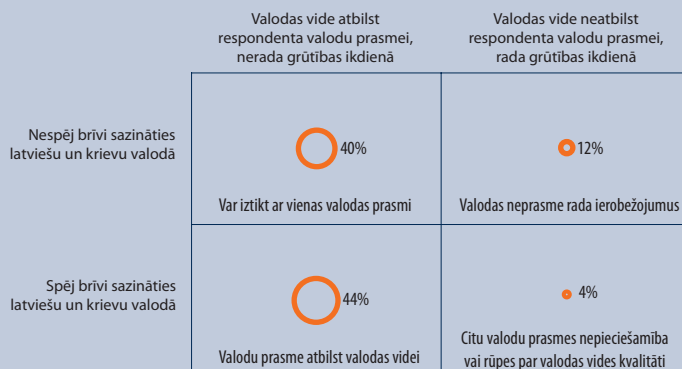
PIELIKUMI

1. pielikums

Valodas vides atbilstība iedzīvotāju valodu prasmei

40% aptaujāto ekonomiski aktīvo iedzīvotāju (sk. 8. attēlu) dzīvo valodas ziņā saudzējošā darba vidē, kas kompensē valodu neprasmes radītās neērtības. Šie iedzīvotāji neprot latviešu vai krievu valodu tik labi, lai vienā un otrā valodā bez grūtībām saprastu darbā nepieciešamo informāciju. Tomēr valodu lietojums kopumā nerada obligātu vajadzību pēc otras valodas prasmes. Tas norāda, ka Latvijā pastāv t.s. „aizsargzonas”, kur pietiekami ērti jūtas arī tie, kuri prot tikai vienu valodu. Ģeogrāfiski šādas „aizsargzonas” ir koncentrētas latviskajā valodas vidē Kurzemes un Vidzemes mazpilsētās un lauku teritorijās, kā arī krieviskajā valodas vidē Rīgā un Latgales rajonu centros.

8. attēls. Valodas vides atbilstība valodu prasmei

Bāze: respondenti, kuri atbildējuši uz abiem jautājumiem (n=972)

Data Serviss 2005

Kopumā 48% iedzīvotāju spēj brīvi sazināties latviešu un krievu valodā. Šie iedzīvotāji īsteno valodu koeksistences ideju un vajadzības gadījumā saprotamā valodā sniedz informāciju latviešu vai krievu valodas nepratējiem. 44% no šīs grupas valodas vidē jūtas ērti, bet 4% uzskata valodas vidi par neērtu. Neērtību, iespējams, rada valodas vides dinamika – darba tirgū pieaug nepieciešamība pēc trešās valodas, bet resursi valodu koeksistences uzturēšanai ir ierobežoti.

2. pielikums

Valodu prasmes dažādās ekonomiski aktīvo iedzīvotāju grupās

1. tabula. Valodu prasmes respondentu grupās pēc uzņēmuma lieluma un uzņēmuma juridiskā statusa	18
2. tabula. Valodu prasmes grupās pēc respondentu izglītības	19
3. tabula. Valodu prasmes grupās pēc respondentu ieņemamā amata	20
4. tabula. Valodu prasmes grupās pēc respondentu ģimenes valodas, dzīvesvietas un reģiona	22
5. tabula. Valodu prasmes grupās pēc respondentu vecuma un ienākumiem uz vienu ģimenes locekli	24
6. tabula. Valodu prasmes grupās pēc respondentu nodarbošanās	25
7. tabula. Valodu prasmes respondentu grupās pēc uzņēmuma pārstāvētās nozares – „intravertās”, „profesionālās”, „ekstravertās”.	26
8. tabula. Valodu prasmes grupās pēc respondentu lomas uzņēmuma komunikācijā un respondentu amata līmeņa	27
9. tabula. Valodu prasmes respondentu grupās pēc nozares	28

1. tabula. Valodu prasmes respondentu grupās pēc uzņēmuma lieluma un uzņēmuma juridiskā statusa

		Darbinieku skaits uzņēmumā					Uzņēmuma juridiskais statuss				
		līdz 20	21–50	51–100	vairāk par 100	grūti atbildēt	privātā Latvijas uzņēmumā	valsts uzņēmumā	pašvaldības uzņēmumā	starptautiskā uzņēmumā	grūti atbildēt
Valodas, kurās spēj brīvi klausīties informāciju par darba jautājumiem	tikai latviešu	14%	11%	12%	12%	7%	12%	14%	16%	3%	8%
	tikai krievu	15%	12%	13%	13%	20%	16%	9%	11%	18%	17%
	latviešu un krievu	64%	66%	63%	65%	62%	64%	64%	72%	54%	70%
	latviešu un angļu	1%	< 1%			1%	1%				2%
	latviešu, krievu un angļu	4%	7%	11%	7%	4%	4%	8%		15%	2%
	latviešu, krievu un vācu	< 1%	2%		< 1%		1%	1%	1%	3%	
	latviešu, angļu un vācu	< 1%			1%			< 1%		1%	
	latviešu, krievu, vācu un angļu	1%	1%		1%	4%	1%	2%		5%	
neviens no četrām	2%	1%	1%	0%	3%	2%	1%		1%	1%	
Valodas, kurās spēj brīvi runāt par darba jautājumiem	tikai latviešu	14%	14%	12%	11%	9%	12%	15%	19%	8%	9%
	tikai krievu	18%	15%	20%	20%	24%	21%	12%	12%	18%	28%
	latviešu un krievu	61%	61%	57%	57%	57%	59%	61%	68%	49%	57%
	latviešu un angļu	< 1%	< 1%	1%	1%		1%				
	krievu un angļu	< 1%								2%	
	latviešu, krievu un angļu	2%	7%	9%	8%	3%	4%	8%		13%	2%
	latviešu, krievu un vācu	1%	1%		< 1%		1%	1%	1%	3%	
	latviešu, angļu un vācu				1%			< 1%			
	latviešu un vācu	< 1%	< 1%				< 1%			1%	
	krievu un vācu	< 1%					< 1%				
latviešu, krievu, vācu un angļu	1%	1%		1%	4%	1%	2%		5%		
neviens no četrām	2%	1%	1%	1%	2%	1%	1%		1%	4%	
Valodas, kurās spēj brīvi lasīt informāciju par darba jautājumiem	tikai latviešu	18%	18%	16%	14%	13%	15%	23%	20%	12%	8%
	tikai krievu	14%	15%	18%	16%	18%	16%	11%	13%	16%	25%
	latviešu un krievu	56%	55%	51%	56%	56%	56%	52%	62%	47%	55%
	latviešu un angļu	< 1%	< 1%	3%		1%	1%	1%			2%
	krievu un angļu		1%				< 1%				
	latviešu, krievu un angļu	4%	7%	12%	9%	6%	5%	11%		16%	
	latviešu, krievu un vācu	1%	1%	1%	1%		1%	1%	3%		
	latviešu, angļu un vācu				1%			< 1%			
	latviešu un vācu		< 1%				< 1%				
	krievu un vācu	< 1%					< 1%				
latviešu, krievu, vācu un angļu	1%	1%		1%	3%	1%	1%		9%	2%	
neviens no četrām	5%	1%		3%	3%	4%	1%	2%	1%	7%	
Valodas, kurās spēj brīvi rakstīt par darba jautājumiem	tikai latviešu	25%	22%	22%	19%	16%	21%	24%	27%	19%	20%
	tikai krievu	21%	18%	21%	22%	23%	24%	14%	13%	23%	24%
	latviešu un krievu	45%	47%	47%	49%	52%	45%	49%	57%	45%	48%
	latviešu un angļu	1%	2%	4%	1%	1%	1%	3%		1%	
	krievu un angļu	< 1%					< 1%				
	latviešu, krievu un angļu	2%	5%	6%	6%	3%	3%	5%		10%	2%
	latviešu, krievu un vācu	1%	1%	1%			< 1%	1%			
	latviešu, angļu un vācu				1%			< 1%			
	latviešu un vācu	< 1%								1%	
	latviešu, krievu, vācu un angļu	1%	< 1%		1%	1%	1%	1%		1%	
neviens no četrām	4%	6%		2%	3%	5%	2%	3%		6%	

2. tabula. Valodu prasmes grupās pēc respondentu izglītības

		Izglītība					
		pamatizglītība	vidējā	arodizglītība	vidējā speciālā	nepabeigta augstākā	augstākā
Valodas, kurās spēj brīvi klausīties informāciju par darba jautājumiem	tikai latviešu	29%	16%	14%	10%	6%	6%
	tikai krievu	15%	19%	18%	13%	7%	13%
	latviešu un krievu	53%	59%	65%	72%	67%	60%
	latviešu un angļu				< 1%	5%	
	latviešu, krievu un angļu		2%		2%	11%	16%
	latviešu, krievu un vācu	1%	< 1%	1%	1%		1%
	latviešu, angļu un vācu						1%
	latviešu, krievu, vācu un angļu		1%		1%	3%	3%
	neviens no četrām	1%	2%	3%	1%	1%	1%
	Valodas, kurās spēj brīvi runāt par darba jautājumiem	tikai latviešu	31%	18%	11%	12%	10%
tikai krievu		20%	25%	22%	17%	8%	16%
latviešu un krievu		46%	52%	63%	66%	61%	58%
latviešu un angļu						4%	1%
krievu un angļu							1%
latviešu, krievu un angļu		2%	2%	1%	2%	12%	13%
latviešu, krievu un vācu				1%	1%		1%
latviešu, angļu un vācu							< 1%
latviešu un vācu							1%
krievu un vācu						1%	
latviešu, krievu, vācu un angļu		1%		1%	3%	2%	
neviens no četrām	1%	1%	2%	1%	1%	1%	
Valodas, kurās spēj brīvi lasīt informāciju par darba jautājumiem	tikai latviešu	37%	19%	18%	17%	9%	11%
	tikai krievu	13%	22%	23%	13%	4%	13%
	latviešu un krievu	42%	51%	54%	62%	61%	52%
	latviešu un angļu					4%	2%
	krievu un angļu						1%
	latviešu, krievu un angļu	2%	1%	1%	3%	19%	16%
	latviešu, krievu un vācu			1%	1%		2%
	latviešu, angļu un vācu						< 1%
	latviešu un vācu						< 1%
	krievu un vācu					1%	
latviešu, krievu, vācu un angļu		1%		2%	1%	2%	
neviens no četrām	7%	6%	3%	1%	1%	1%	
Valodas, kurās spēj brīvi rakstīt par darba jautājumiem	tikai latviešu	38%	23%	22%	22%	19%	17%
	tikai krievu	27%	25%	27%	20%	8%	17%
	latviešu un krievu	29%	44%	45%	51%	50%	49%
	latviešu un angļu		< 1%	1%	1%	7%	1%
	krievu un angļu					1%	
	latviešu, krievu un angļu		2%		1%	10%	11%
	latviešu, krievu un vācu				1%	1%	1%
	latviešu, angļu un vācu						< 1%
	latviešu un vācu						< 1%
	latviešu, krievu, vācu un angļu		1%		< 1%	1%	2%
neviens no četrām	6%	5%	4%	4%	2%	2%	

Data Serviss 2005

3. tabula. Valodu prasmes grupās pēc respondentu ieņemamā amata

		Ieņemamais amats			
		apkalpojošās sfēras darbinieks	nekvalificēts strādnieks	kvalificēts strādnieks	kvalificēts speciālists
Valodas, kurās spēj brīvi klausīties informāciju par darba jautājumiem	tikai latviešu	10%	21%	14%	5%
	tikai krievu	11%	19%	14%	17%
	latviešu un krievu	72%	54%	66%	65%
	latviešu un angļu	< 1%			1%
	latviešu, krievu un angļu	5%		3%	6%
	latviešu, krievu un vācu		< 1%	2%	1%
	latviešu, angļu un vācu				
	latviešu, krievu, vācu un angļu				4%
	neviēnā no četrām	2%	5%	1%	1%
Valodas, kurās spēj brīvi runāt par darba jautājumiem	tikai latviešu	11%	21%	13%	7%
	tikai krievu	15%	26%	21%	18%
	latviešu un krievu	67%	50%	61%	61%
	latviešu un angļu	< 1%			1%
	krievu un angļu				1%
	latviešu, krievu un angļu	5%	1%	2%	6%
	latviešu, krievu un vācu		< 1%	1%	1%
	katviešu, angļu un vācu				
	latviešu un vācu				< 1%
krievu un vācu					
latviešu, krievu, vācu un angļu				4%	
neviēnā no četrām	1%	1%	1%	1%	
Valodas, kurās spēj brīvi lasīt informāciju par darba jautājumiem	tikai latviešu	16%	22%	21%	10%
	tikai krievu	10%	24%	17%	15%
	latviešu un krievu	65%	46%	57%	57%
	latviešu un angļu				1%
	krievu un angļu				1%
	latviešu, krievu un angļu	6%	1%	1%	8%
	latviešu, krievu un vācu		< 1%	1%	2%
	latviešu, angļu un vācu				
	latviešu un vācu				< 1%
krievu un vācu					
latviešu, krievu, vācu un angļu				4%	
neviēnā no četrām	3%	7%	3%	2%	
Valodas, kurās spēj brīvi rakstīt par darba jautājumiem	tikai latviešu	19%	24%	27%	15%
	tikai krievu	12%	26%	27%	23%
	latviešu un krievu	56%	46%	39%	50%
	latviešu un angļu				2%
	krievu un angļu				
	latviešu, krievu un angļu	6%		2%	5%
	latviešu, krievu un vācu			1%	< 1%
	latviešu, angļu un vācu				
	latviešu un vācu				
latviešu, krievu, vācu un angļu				2%	
neviēnā no četrām	7%	4%	5%	3%	

Ieņemamais amats						
grāmatvedis, finanšu speciālists	ierēdnis, biroja darbinieks	vidējā līmeņa vadītājs	skolotājs, mācībspēks	zemnieks, laukstrādnieks, mežstrādnieks	direktors, uzņēmējs	cits
20%	11%	9%	14%	19%	7%	
12%	6%	3%	5%		6%	31%
58%	68%	78%	55%	81%	67%	69%
10%	13%	5%	17%		20%	
		5%				
			3%			
	2%		6%			
17%	9%	7%	18%	35%	7%	25%
10%	9%		6%		19%	31%
61%	69%	72%	57%	55%	56%	21%
	1%					
9%	9%	11%	15%	9%	18%	
3%		5%				
			3%			
	1%					
	2%	3%	2%			
		2%				23%
18%	20%	10%	18%	28%	7%	25%
9%	8%		4%		19%	31%
66%	53%	65%	47%	57%	54%	21%
			6%			
7%	18%	11%	19%		20%	23%
			2%	11%		
			3%			
	1%					
		8%	2%			
		6%		4%		
15%	21%	18%	26%	53%	46%	25%
19%	9%	8%	10%		6%	31%
54%	59%	58%	47%	23%	27%	45%
	8%				11%	
	1%					
7%	2%	8%	11%		10%	
			2%	11%		
			3%			
		3%	2%			
4%		6%		14%		

4. tabula. Valodu prasmes grupās pēc respondentu ģimenes valodas, dzīvesvietas un reģiona

		Valoda, kurā runā ģimenē		Dzīvesvieta			
		latviešu	cita	rajona centrs	cita pilsēta	ciemats	lauki, viensēta
Valodas, kurās spēj brīvi klausīties informāciju par darba jautājumiem	tikai latviešu	20%	1%	8%	9%	23%	22%
	tikai krievu	< 1%	32%	17%	12%	15%	6%
	latviešu un krievu	70%	57%	65%	69%	55%	67%
	latviešu un angļu	1%		< 1%	1%		1%
	latviešu, krievu un angļu	5%	6%	6%	6%	5%	1%
	latviešu, krievu un vācu	1%	1%	1%	2%		
	latviešu, angļu un vācu	0%		< 1%			
	latviešu, krievu, vācu un angļu	1%	2%	2%		1%	
	neviens no četrām	2%	1%	1%	1%	0%	3%
	Valodas, kurās spēj brīvi runāt par darba jautājumiem	tikai latviešu	22%	2%	9%	14%	22%
tikai krievu		< 1%	42%	22%	14%	18%	9%
latviešu un krievu		67%	49%	59%	63%	53%	62%
latviešu un angļu		1%		< 1%	1%		1%
krievu un angļu			< 1%	< 1%			
latviešu, krievu un angļu		6%	4%	5%	6%	6%	1%
latviešu, krievu un vācu		1%	< 1%	1%	1%		
latviešu, angļu un vācu		0%		0%			
latviešu un vācu		0%		0%			
krievu un vācu		0%		0%			
latviešu, krievu, vācu un angļu	1%	2%	2%				
neviens no četrām	2%	1%	1%	1%	1%	3%	
Valodas, kurās spēj brīvi lasīt informāciju par darba jautājumiem	tikai latviešu	29%	2%	11%	21%	24%	32%
	tikai krievu	< 1%	35%	18%	14%	14%	6%
	latviešu un krievu	58%	52%	58%	51%	54%	50%
	latviešu un angļu	1%	< 1%	1%	1%		
	krievu un angļu		< 1%	0%			
	latviešu, krievu un angļu	6%	7%	7%	7%	4%	2%
	latviešu, krievu un vācu	1%	1%	1%	1%		1%
	latviešu, angļu un vācu	< 1%		< 1%			
	latviešu un vācu	< 1%		< 1%			
	krievu un vācu	< 1%		< 1%			
latviešu, krievu, vācu un angļu	1%	2%	2%	1%			
neviens no četrām	4%	2%	2%	3%	4%	9%	
Valodas, kurās spēj brīvi rakstīt par darba jautājumiem	tikai latviešu	37%	3%	15%	24%	33%	42%
	tikai krievu	1%	46%	26%	15%	18%	8%
	latviešu un krievu	50%	42%	49%	45%	42%	41%
	latviešu un angļu	2%	1%	2%	1%		
	krievu un angļu	0%		< 1%			
	latviešu, krievu un angļu	4%	4%	4%	6%	4%	1%
	latviešu, krievu un vācu	1%	< 1%	1%	1%		
	latviešu, angļu un vācu	< 1%		< 1%			
	latviešu un vācu	< 1%		< 1%			
	latviešu, krievu, vācu un angļu	1%	1%	1%			
neviens no četrām	5%	3%	2%	8%	3%	9%	

Reģions				
Rīga, Rīgas rajons	Latgale	Kurzeme	Zemgale	Vidzeme
2%	11%	27%	18%	24%
18%	24%	7%	6%	6%
68%	61%	55%	70%	60%
1%				1%
8%	4%	5%	4%	1%
1%		1%	1%	1%
		0%		1%
2%		2%		1%
1%	1%	3%		5%
3%	7%	28%	21%	32%
24%	27%	14%	10%	6%
62%	61%	48%	65%	56%
1%				1%
< 1%				
7%	3%	3%	4%	3%
1%	1%	0%		
				1%
< 1%		0%		
< 1%				
2%	1%	2%		
1%		4%	1%	2%
7%	9%	35%	26%	30%
19%	23%	12%	8%	7%
59%	61%	39%	58%	50%
1%		1%		1%
< 1%				
9%	4%	5%	4%	4%
1%	1%	0%	1%	2%
				1%
< 1%				
< 1%				
2%	1%	2%		
1%	1%	6%	5%	6%
10%	15%	40%	38%	36%
27%	30%	14%	12%	6%
51%	50%	32%	44%	50%
1%		4%		
< 1%				
6%	4%	1%	3%	1%
1%				2%
				1%
		0%		
1%	1%	1%		
3%	1%	8%	4%	5%

5. tabula. Valodu prasmes grupās pēc respondentu vecuma un ienākumiem uz vienu ģimenes locekli

		Vecums					Ienākumi uz vienu ģimenes locekli			
		18–25 gadi	26–35 gadi	36–45 gadi	46–60 gadi	Virs 60 gadiem	līdz 79 Ls	80–109 Ls	110–150 Ls	151 Ls un vairāk
Valodas, kurās spēj brīvi klausīties informāciju par darba jautājumiem	tikai latviešu	12%	10%	9%	11%	24%	21%	11%	10%	9%
	tikai krievu	9%	16%	17%	13%	16%	16%	15%	14%	12%
	latviešu un krievu	60%	63%	70%	66%	53%	60%	69%	66%	64%
	latviešu un angļu	2%	< 1%					< 1%	1%	< 1%
	latviešu, krievu un angļu	13%	7%	2%	4%	2%	2%	1%	6%	10%
	latviešu, krievu un vācu		< 1%	1%	2%	1%	1%	1%	1%	< 1%
	latviešu, angļu un vācu	1%								
	latviešu, krievu, vācu un angļu	2%	2%	< 1%	1%	3%			1%	4%
	neviēnā no četrām	1%	1%	1%	3%		1%	3%	1%	1%
	Valodas, kurās spēj brīvi runāt par darba jautājumiem	tikai latviešu	14%	11%	10%	13%	26%	24%	12%	11%
tikai krievu		14%	19%	21%	19%	18%	22%	17%	19%	16%
latviešu un krievu		54%	58%	64%	61%	51%	50%	68%	61%	59%
latviešu un angļu		2%	1%					< 1%	< 1%	1%
krievu un angļu		1%								< 1%
latviešu, krievu un angļu		11%	7%	3%	3%	2%	3%	1%	5%	9%
latviešu, krievu un vācu				1%	2%	1%		1%	1%	1%
latviešu, angļu un vācu		1%								
latviešu un vācu		< 1%	< 1%							< 1%
krievu un vācu		< 1%								< 1%
Valodas, kurās spēj brīvi lasīt informāciju par darba jautājumiem	tikai latviešu	18%	14%	17%	15%	24%	24%	18%	16%	13%
	tikai krievu	8%	14%	18%	18%	16%	19%	17%	16%	11%
	latviešu un krievu	50%	57%	59%	54%	53%	49%	60%	56%	57%
	latviešu un angļu	1%	1%	1%					1%	1%
	krievu un angļu				< 1%				< 1%	
	latviešu, krievu un angļu	16%	8%	1%	5%	3%	2%	1%	7%	12%
	latviešu, krievu un vācu		< 1%	1%	2%	1%	1%	1%	< 1%	1%
	latviešu, angļu un vācu	1%								
	latviešu un vācu		< 1%							< 1%
	krievu un vācu	< 1%								< 1%
Valodas, kurās spēj brīvi rakstīt par darba jautājumiem	tikai latviešu	22%	23%	19%	20%	29%	31%	24%	18%	19%
	tikai krievu	16%	21%	24%	21%	21%	24%	20%	24%	16%
	latviešu un krievu	42%	43%	49%	51%	45%	37%	51%	48%	50%
	latviešu un angļu	3%	2%		1%				1%	3%
	krievu un angļu	< 1%								< 1%
	latviešu, krievu un angļu	11%	6%	1%	2%		2%	1%	5%	6%
	latviešu, krievu un vācu			1%	< 1%	2%	1%	1%	< 1%	
	latviešu, angļu un vācu	1%								
	latviešu un vācu	< 1%								
	latviešu, krievu, vācu un angļu	2%	1%	< 1%	1%				< 1%	2%
neviēnā no četrām	3%	3%	6%	3%	3%	5%	3%	4%	3%	

Data Serviss 2005

6. tabula. Valodu prasmes grupās pēc respondentu nodarbošanās

		Nodarbošanās									
		pašno- darbinātais	uzņēmējs, darba devējs	palīdz ģimenes saimniecībā	strādā algotu darbu	strādā gadījuma darbus	bērna kopšanas atvalinājumā	māj- saimniecē	bez- darbnieks	mācās, studē	saņem pensiju
Valodas, kurās spēj brīvi klausīties informāciju par darba jautājumiem	tikai latviešu	17%	7%		11%	19%	6%	5%	21%	7%	14%
	tikai krievu	5%	14%	10%	14%	14%	25%	21%	29%	11%	8%
	latviešu un krievu	74%	69%	78%	65%	51%	62%	75%	42%	58%	73%
	latviešu un angļu			12%	< 1%	4%				9%	
	latviešu, krievu un angļu	3%	10%		6%	6%	7%		4%		5%
	latviešu, krievu un vācu				1%				2%		
	latviešu, angļu un vācu				< 1%				2%		
	latviešu, krievu, vācu un angļu				1%	3%				9%	
	nevienā no četrām				2%	2%				6%	
Valodas, kurās spēj brīvi runāt par darba jautājumiem	tikai latviešu	19%	7%		12%	19%	11%	8%	21%	25%	21%
	tikai krievu	8%	6%	10%	18%	16%	40%	31%	35%	11%	27%
	latviešu un krievu	69%	79%	64%	61%	47%	41%	60%	33%	50%	46%
	latviešu un angļu			12%	< 1%	4%	7%				
	krievu un angļu				< 1%						
	latviešu, krievu un angļu	3%		14%	5%	10%			4%		5%
	latviešu, krievu un vācu				1%						
	latviešu, angļu un vācu				< 1%						
	latviešu un vācu				< 1%				2%		
krievu un vācu				< 1%							
latviešu, krievu, vācu un angļu		9%		1%	3%				9%		
nevienā no četrām				1%				5%	6%		
Valodas, kurās spēj brīvi lasīt informāciju par darba jautājumiem	tikai latviešu	30%	7%	12%	16%	24%	12%	8%	29%	7%	14%
	tikai krievu	8%	6%	10%	15%	14%	25%	30%	31%	11%	27%
	latviešu un krievu	51%	69%	64%	57%	43%	56%	58%	22%	58%	54%
	latviešu un angļu				< 1%	4%	7%			9%	
	krievu un angļu				< 1%						
	latviešu, krievu un angļu	3%	10%	14%	7%	6%			6%		5%
	latviešu, krievu un vācu	3%			1%				2%		
	latviešu, angļu un vācu				< 1%						
	latviešu un vācu				< 1%						
krievu un vācu				< 1%							
latviešu, krievu, vācu un angļu	3%	9%		1%	3%			2%	9%		
nevienā no četrām	2%			3%	6%		4%	9%	6%		
Valodas, kurās spēj brīvi rakstīt par darba jautājumiem	tikai latviešu	39%	35%	12%	20%	27%	29%	22%	34%	25%	14%
	tikai krievu	10%	6%	10%	21%	20%	40%	37%	33%	11%	35%
	latviešu un krievu	42%	40%	64%	50%	33%	23%	37%	21%	50%	46%
	latviešu un angļu		10%		1%	4%	7%		2%		
	krievu un angļu				< 1%						
	latviešu, krievu un angļu	3%		14%	4%	6%			4%		5%
	latviešu, krievu un vācu	3%			< 1%						
	latviešu, angļu un vācu				< 1%						
	latviešu un vācu								2%		
latviešu, krievu, vācu un angļu		9%		1%					9%		
nevienā no četrām	3%			4%	9%		4%	5%	6%		

7. tabula. Valodu prasmes respondentu grupās pēc uzņēmuma pārstāvētās nozares – „intravertās”, „profesionālās”, „ekstravertās”

		Uzņēmuma pārstāvētā nozare		
		“intravertās” nozares ⁶	profesionālās nozares ⁷	“ekstravertās” nozares ⁸
Kādās valodās brīvi klausās par darba jautājumiem	tikai latviešu	13%	13%	8%
	tikai krievu	19%	8%	12%
	latviešu un krievu	60%	67%	69%
	latviešu un angļu	< 1%	< 1%	1%
	latviešu, krievu un angļu	5%	7%	6%
	latviešu, krievu un vācu	1%	< 1%	1%
	latviešu, angļu un vācu		< 1%	< 1%
	latviešu, krievu, vācu un angļu		2%	3%
Kādās valodās brīvi runā par darba jautājumiem	neviens no četrām	2%	1%	1%
	tikai latviešu	14%	14%	11%
	tikai krievu	24%	12%	16%
	latviešu un krievu	54%	63%	64%
	latviešu un angļu	< 1%	1%	< 1%
	krievu un angļu	< 1%		
	latviešu, krievu un angļu	5%	7%	4%
	latviešu, krievu un vācu	1%		< 1%
	latviešu, angļu un vācu		< 1%	
	latviešu un vācu			< 1%
Kādās valodās brīvi lasa par darba jautājumiem	krievu un vācu			< 1%
	latviešu, krievu, vācu un angļu	< 1%	1%	3%
	neviens no četrām	2%	1%	1%
	tikai latviešu	18%	20%	12%
	tikai krievu	21%	10%	12%
	latviešu un krievu	49%	57%	64%
	latviešu un angļu	< 1%	1%	1%
	krievu un angļu			1%
	latviešu, krievu un angļu	5%	9%	5%
	latviešu, krievu un vācu	1%	1%	< 1%
Kādās valodās brīvi raksta par darba jautājumiem	latviešu, angļu un vācu		< 1%	
	latviešu un vācu			< 1%
	krievu un vācu			< 1%
	latviešu, krievu, vācu un angļu	< 1%	1%	3%
	neviens no četrām	5%	1%	2%
	tikai latviešu	22%	23%	20%
	tikai krievu	26%	14%	19%
	latviešu un krievu	39%	54%	50%
	latviešu un angļu	1%	2%	1%
	krievu un angļu			< 1%
latviešu, krievu un angļu	3%	5%	4%	
latviešu, krievu un vācu	1%	< 1%		
latviešu, angļu un vācu		< 1%		
latviešu un vācu			< 1%	
latviešu, krievu, vācu un angļu	< 1%	1%	2%	
neviens no četrām	7%	1%	2%	

⁶ Ražošana, rūpniecība, lauksaimniecība, celtniecība, enerģētika, transports, sakari, telekomunikācija, IT pakalpojumi. Dominē darbinieku profesionālā komunikācija uzņēmuma iekšējā vidē par darba jautājumiem. Šo nozaru darbība ir mazāk saistīta ar patērētāju valodu.

⁷ Juridiskie pakalpojumi, zinātne, izglītība, sabiedriskās kārtības sargāšana, medicīna, valsts pārvalde un pašvaldības, nekustamo īpašumu tirdzniecība un apsaimniekošana, banku pakalpojumi, apdrošināšana. Darbinieku komunikācija norit profesionālā darba vidē un ārējā vidē – ar klientiem un apmeklētājiem. Profesionālais statuss dažkārt veido situāciju, kurās patērētāji pieskaņojas darbinieku valodai.

⁸ Tūrisms, sadzīves pakalpojumi, tirdzniecība, viesnīcas, restorāni, sports, atpūta, plašsaziņas līdzekļi. Dominē darbinieku komunikācija ar plašu auditoriju uzņēmuma ārējā vidē – ar apmeklētājiem, klientiem, skatītājiem, lasītājiem. Šo nozaru darbinieki vairāk pieskaņojas patērētāju valodai.

8. tabula. Valodu prasmes grupās pēc respondentu lomas uzņēmuma komunikācijā un respondentu amata līmeņa

		Loma uzņēmuma komunikācijā		Amata līmenis		
		būtiska loma iekšējā komunikācijā	būtiska loma ārējā komunikācijā	vidējā/ augstākā līmeņa vadītāji	kvalificēti speciālisti	citi darbinieki
Valodas, kurās spēj brīvi klausīties informāciju par darba jautājumiem	tikai latviešu	14%	10%	9%	10%	15%
	tikai krievu	18%	11%	3%	13%	14%
	latviešu un krievu	61%	66%	75%	65%	65%
	latviešu un angļu	< 1%	1%	< 1%	< 1%	< 1%
	latviešu, krievu un angļu	4%	7%	9%	7%	3%
	latviešu, krievu un vācu	< 1%	1%	4%	1%	< 1%
	latviešu, angļu un vācu		< 1%		< 1%	
	latviešu, krievu, vācu un angļu	1%	2%		2%	
neviens no četrām	1%	1%		1%	3%	
Valodas, kurās spēj brīvi runāt par darba jautājumiem	tikai latviešu	15%	11%	7%	11%	16%
	tikai krievu	24%	14%	4%	17%	19%
	latviešu un krievu	53%	64%	68%	62%	60%
	latviešu un angļu	< 1%	1%		< 1%	< 1%
	krievu un angļu	< 1%			< 1%	
	latviešu, krievu un angļu	4%	6%	12%	6%	3%
	latviešu, krievu un vācu	1%	1%	4%	1%	< 1%
	latviešu, angļu un vācu		< 1%		< 1%	
	latviešu un vācu		< 1%		< 1%	
	krievu un vācu	< 1%			< 1%	
latviešu, krievu, vācu un angļu	1%	1%	2%	2%		
neviens no četrām	1%	1%	2%	1%	1%	
Valodas, kurās spēj brīvi lasīt informāciju par darba jautājumiem	tikai latviešu	19%	15%	9%	16%	19%
	tikai krievu	20%	12%	4%	14%	15%
	latviešu un krievu	50%	60%	62%	57%	57%
	latviešu un angļu	< 1%	1%		1%	
	krievu un angļu		< 1%		< 1%	
	latviešu, krievu un angļu	5%	7%	13%	8%	4%
	latviešu, krievu un vācu	< 1%	1%		1%	1%
	latviešu, angļu un vācu		< 1%		< 1%	
	latviešu un vācu	< 1%	< 1%		< 1%	
	krievu un vācu	< 1%			< 1%	
latviešu, krievu, vācu un angļu	1%	2%	6%	2%		
neviens no četrām	4%	1%	5%	2%	5%	
Valodas, kurās spēj brīvi rakstīt par darba jautājumiem	tikai latviešu	22%	22%	24%	21%	23%
	tikai krievu	26%	17%	7%	21%	18%
	latviešu un krievu	42%	51%	51%	47%	50%
	latviešu un angļu	1%	1%	2%	2%	
	krievu un angļu	< 1%			< 1%	
	latviešu, krievu un angļu	3%	5%	8%	4%	3%
	latviešu, krievu un vācu		1%		1%	< 1%
	latviešu, angļu un vācu		< 1%		< 1%	
	latviešu un vācu		< 1%			
	latviešu, krievu, vācu un angļu	< 1%	1%	2%	1%	
neviens no četrām	5%	2%	5%	3%	6%	

9. tabula. Valodu prasmes respondentu grupās pēc nozares

		Nozare				
		lauksaimniecība, mežsaimniecība, zvejniecība	pārtikas preču ražošana	citas ražošanas nozares, rūpniecība	transports, loģistika	sakari, telekomunikācijas
Valodas, kurās spēj brīvi klausīties informāciju par darba jautājumiem	tikai latviešu	29%	18%	16%	7%	9%
	tikai krievu	9%	16%	24%	27%	14%
	latviešu un krievu	55%	58%	53%	58%	64%
	latviešu un angļu	1%				
	latviešu, krievu un angļu			2%	4%	10%
	latviešu, krievu un vācu	3%			3%	
	latviešu, krievu, vācu un angļu					
	neviens no četrām	3%	8%	4%	1%	3%
Valodas, kurās spēj brīvi runāt par darba jautājumiem	tikai latviešu	30%	12%	17%	13%	9%
	tikai krievu	11%	26%	29%	34%	31%
	latviešu un krievu	52%	57%	51%	44%	47%
	latviešu un angļu					
	krievu un angļu					
	latviešu, krievu un angļu	2%	3%	1%	6%	10%
	latviešu, krievu un vācu	2%			2%	
	latviešu, angļu un vācu					
	latviešu un vācu					
	krievu un vācu					
Valodas, kurās spēj brīvi lasīt informāciju par darba jautājumiem	latviešu, krievu, vācu un angļu					
	neviens no četrām	4%	2%	2%	1%	3%
	tikai latviešu	39%	15%	18%	12%	25%
	tikai krievu	8%	15%	27%	25%	34%
	latviešu un krievu	35%	53%	48%	49%	28%
	latviešu un angļu	1%				
	krievu un angļu					
	latviešu, krievu un angļu		5%	1%	7%	10%
	latviešu, krievu un vācu	5%			3%	
	latviešu, angļu un vācu					
Valodas, kurās spēj brīvi rakstīt par darba jautājumiem	latviešu un vācu					
	krievu un vācu					
	latviešu, krievu, vācu un angļu					
	neviens no četrām	12%	13%	6%	3%	3%
	tikai latviešu	44%	15%	26%	19%	21%
	tikai krievu	10%	27%	29%	31%	34%
	latviešu un krievu	26%	50%	37%	38%	31%
	latviešu un angļu			1%	1%	
	krievu un angļu					
	latviešu, krievu un angļu				5%	10%
latviešu, krievu un vācu	4%			2%		
latviešu, angļu un vācu						
latviešu un vācu						
latviešu, krievu, vācu un angļu						
neviens no četrām	16%	9%	8%	4%	3%	

Nozare					
sabiedriskās kārtības sargāšana, ugunsdzēsība, valsts aizsardzība	celtniecība, enerģētika, gāzes saimniecība, ūdensapgāde	tirdzniecība	sadzīves pakalpojumi, saloni, frizētavas u.c.	tūrisms	viesnīcas, restorāni, bāri, klubi, spēļu zāles u.tml.
9%	6%	8%	6%		10%
11%	16%	10%	19%		16%
72%	73%	72%	69%	65%	71%
			1%	18%	
2%	4%	5%	4%	17%	
	< 1%	1%			
4%		4%			
3%			2%		3%
9%	6%	11%	8%		15%
19%	21%	16%	23%		12%
62%	67%	65%	64%	48%	69%
	1%			18%	
4%	4%	4%	2%	34%	
	< 1%	1%			
					3%
4%		4%			
3%		< 1%	2%		3%
23%	12%	13%	13%		10%
10%	19%	10%	19%		12%
56%	64%	66%	59%	48%	67%
			1%	18%	
			2%		
8%	3%	6%	2%	34%	5%
	< 1%	< 1%			
					3%
		4%			
4%	1%	1%	3%		4%
23%	15%	21%	21%		23%
26%	28%	17%	32%		18%
45%	49%	54%	43%	48%	47%
4%	1%	< 1%		18%	5%
					3%
2%	2%	4%	2%	34%	
		2%			
	4%	2%	3%		4%

9. tabula. Tabulas turpinājums

		Nozare			
		datorpakalpojumi IT serviss	nekustamā īpašuma tirdzniecība apsaimniekošana	bankas apdrošināšana līzings u.tml.	medicīna veselības aprūpe, sociālā aprūpe
Valodas, kurās spēj brīvi klausīties informāciju par darba jautājumiem	tikai latviešu	5%	7%		15%
	tikai krievu	20%		15%	13%
	latviešu un krievu	39%	75%	54%	73%
	latviešu un angļu	4%			
	latviešu, krievu un angļu	33%	8%	24%	
	latviešu, krievu un vācu				
	latviešu, angļu un vācu				
	latviešu, krievu, vācu un angļu			7%	
	neviens no četrām		9%		
Valodas, kurās spēj brīvi runāt par darba jautājumiem	tikai latviešu	5%	7%		15%
	tikai krievu	19%		15%	16%
	latviešu un krievu	42%	75%	58%	70%
	latviešu un angļu	4%		7%	
	krievu un angļu	5%			
	latviešu, krievu un angļu	20%	8%	12%	
	latviešu, krievu un vācu				
	latviešu, angļu un vācu				
	latviešu un vācu				
	krievu un vācu				
latviešu, krievu, vācu un angļu	4%		7%		
	neviens no četrām		9%		
Valodas, kurās spēj brīvi lasīt informāciju par darba jautājumiem	tikai latviešu	5%	18%	10%	21%
	tikai krievu	15%		15%	16%
	latviešu un krievu	32%	56%	51%	59%
	latviešu un angļu	4%		7%	
	krievu un angļu				
	latviešu, krievu un angļu	40%	16%	10%	1%
	latviešu, krievu un vācu				2%
	latviešu, angļu un vācu				
	latviešu un vācu				
	krievu un vācu				
latviešu, krievu, vācu un angļu	4%		7%		
	neviens no četrām		9%	1%	
Valodas, kurās spēj brīvi rakstīt par darba jautājumiem	tikai latviešu	10%	24%	10%	25%
	tikai krievu	26%	10%	21%	16%
	latviešu un krievu	29%	49%	49%	57%
	latviešu un angļu	4%		7%	
	krievu un angļu				
	latviešu, krievu un angļu	28%	8%	6%	
	latviešu, krievu un vācu				
	latviešu, angļu un vācu				
	latviešu un vācu				
	latviešu, krievu, vācu un angļu	4%		7%	
	neviens no četrām		9%	2%	

Nozare					
valsts pārvalde un pašvaldības	izglītība un zinātne	juridiskie pakalpojumi un konsultācijas, informatīvie pakalpojumi	plašsaziņas līdzekļi, reklāma, sabiedriskās attiecības	kultūra, atpūta, sports, sabiedriskās organizācijas	cita nozare
15%	17%	32%		20%	7%
7%	4%			15%	15%
71%	57%	35%	73%	39%	61%
		17%			
7%	14%	16%		26%	
	1%				8%
	2%		8%		
	5%		20%		9%
16%	19%	32%	12%	13%	11%
12%	6%			15%	15%
63%	56%	52%	49%	64%	53%
		17%			
8%	16%		12%	8%	
					8%
	2%				
			8%		4%
	1%		20%		9%
1%					
18%	20%	32%	12%	10%	3%
11%	6%			9%	15%
61%	52%	52%	61%	67%	61%
	3%				
10%	15%	16%		7%	
	1%				
	2%				
					4%
	1%		27%	8%	18%
21%	26%	32%	12%	19%	13%
13%	7%			15%	12%
58%	51%	52%	61%	51%	73%
4%				7%	
4%	11%	16%		8%	
	2%				
	2%				
			8%		
	1%		20%		3%